

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В КОМЕРЦІЙНОМУ БАНКУ

Наукові праці МАУП, 2003, вип. 8, с. 313–314

Встановлення контролю та забезпечення рівноправної конкурентної боротьби в усіх галузях економіки — одне з пріоритетних завдань держави в умовах становлення ринкових відносин. Не дивно, що впровадження контролю за зовнішньоекономічною діяльністю було одним із перших серйозних кроків уряду молодшої незалежної країни.

Розрахунки суб'єктів господарської діяльності України в межах торговельного обороту при здійсненні ними зовнішньоекономічної діяльності із суб'єктами господарювання інших країн, згідно з чинним валютним законодавством (Декрет КМУ "Про систему валютного регулювання і валютного контролю" № 15-93 від 19.02.93, далі — Декрет), дозволені виключно через уповноважені банки України.

Тому й контроль за здійсненням цих розрахунків згідно з декретом, а також постановами та інструкціями Національного Банку України покладено на уповноважені банки, які, у свою чергу, визначені як агенти валютного контролю, що підзвітні НБУ та ДПА України. За невиконання функцій агентів валютного контролю передбачено вжиття заходів від накладання на банки штрафів (доволі великі суми залежно від виду порушення) до позбавлення генеральної ліцензії НБУ на право здійснення валютних операцій.

І все, начебто, правильно і зрозуміло з боку держави: контроль за додержанням правил чинного валютного законодавства перерозподілено між державними органами нагляду та банківськими інститутами, що здійснюють операції з валютою, зобов'язавши при цьому останніх сповіщати про будь-які порушення своїх клієнтів. У противному разі застосовуються відповідні заходи впливу з боку державних органів до таких кредитно-фінансових установ.

Однак через багаточисельність нормативно-правових актів, які в більшості своїй суперечать один

одному (а окремі суперечливі питання взагалі не висвітлені), в умовах конкурентної боротьби банків за клієнтів (при тому, що кількість, сервіс і вартість послуг, що пропонуються великими банками, приблизно однакові) деякі нерегульовані аспекти валютного контролю стають суб'єктивними причинами стримання збільшення кількості операцій клієнтів через кредитно-фінансові установи.

Це пояснюється тим, що, не окресливши чітких "правил гри" банків на міжбанківському валютному ринку України та міжнародних ринках, держава створила можливість вільного тлумачення законодавства з боку кредитно-фінансових установ. При цьому постійно перевіряє їх і залежно від упередженого ставлення державних органів до тієї чи іншої кредитно-фінансової установи застосовує або не застосовує спеціальних заходів впливу до таких установ. Наприклад, розглядає деякі операції комерційних банків як порушення чинного валютного законодавства.

Таким чином, що більший і важливіший клієнт, а також що більше вимог він висуває до банку, то більше послуг (навіть спеціально розроблених для залучення й утримання клієнта) намагається запропонувати банк, знаходячи так звані плями у валютному законодавстві, постійно порівнюючи і зважуючи ризики, які він несе, з прибутком, який він отримує від запровадження певних послуг своїм клієнтам.

Наведемо приклад. Купівля-продаж іноземної валюти I групи класифікатора за іноземну валюту I групи класифікатора, тобто конвертація. Одна з найпоширеніших операцій клієнтів не висвітлюється законодавством і нормативно правовими актами в повному обсязі. Не визначено, за яких умов може бути зроблена ця операція (за наявності яких документів і зобов'язань чи їх відсут-

ності з боку резидента України перед нерезидентом) і на якому ринку (міжбанківському валютному ринку України чи міжнародному ринку).

На численні запити з боку комерційних банків до НБУ з приводу надання роз'яснення та встановлення певних правил щодо здійснення цієї операції НБУ не поспішає з відповіддю, оформленою у вигляді змін та доповнень до існуючих нормативно-правових актів, тим самим підштовхуючи банки вигадувати "власні" правила здійснення таких операцій.

Звичайно, за таких умов не може йтися про чесну конкурентну боротьбу між банками, що постійно озираються, спробуючи розібратись, чи

порушують вони чинні норми законодавства. Тому все це не додає оптимізму ані суб'єктам господарювання (фінансово-кредитним установам), ані інвесторам при прийнятті рішення щодо вкладання своїх грошей у розвиток банківської системи України.

Сподіваємось, що якнайшвидше розв'язання численних неоднозначних суперечливих і взагалі не висвітлених у законодавстві питань допоможе комерційним банкам вийти на значно вищий ступінь відносин як з клієнтами, задовольнивши при цьому все більш вибагливі та зростаючі їх потреби, так і з державними органами нагляду на шляху до зміцнення банківської системи України загалом.